

KLEINE KINDEREN
**GROTE
KANSEN**

Taaltrajecten: effectieve taalondersteuning in het kleuter- en lager onderwijs

5 Oktober 2021- Vlaams Parlement - Brussel

Helena Taelman

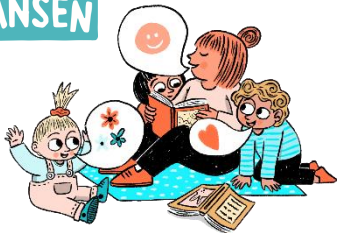
Een product van....

Prof. Dr. Jordi Casteleyn, Prof. Dr. Tom Smits & Prof. Dr. Mathea Simons (Universiteit Antwerpen)
Promotoren

Marit Trioen (Universiteit Antwerpen), Dr. Helena Taelman (Odisee),
Dr. Kirsten Schraeyen, Dr. Astrid Geudens (Thomas More),
Liese Missine (Universiteit Antwerpen)
Projectmedewerkers

Met warme dank aan het Departement Onderwijs Vlaanderen en de stuurgroep, alle scholen die hun inspirerende aanpak met ons deelden, ondersteuners en leerkrachten voor de waardevolle adviezen en suggesties.

KLEINE KINDEREN
GROTE
KANSEN

Opdracht van de minister

“Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen?”

primaire studie

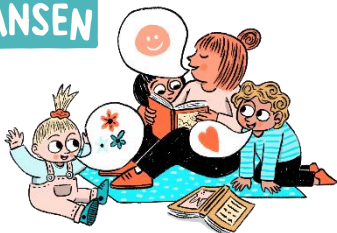

meta-analyse / review

rapport taalintegratietrajecten

KLEINE KINDEREN
**GROTE
KANSEN**

Opdracht van de minister

“Wat zijn de kenmerken van een effectief taaltraject voor leerlingen die de onderwijstaal onvoldoende beheersen?”

Goede
praktijkvoorbeelden

Recente interventies uit
internationale
topartikels

Meta-analyses &
systematische reviews

KLEINE KINDEREN
GROTE
KANSEN

taaltrajecten.be

Bouwstenen voor effectieve taaltrajecten

Praktijkgids voor taalondersteuning in het kleuter-, lager en secundair onderwijs

Astrid Geudens, Kirsten Schraeyen, Helena Taelman, Marit Trioen, Jordl Castelyn, Mathea Simons, Tom F.H. Smits

- Praktijkgids
- Wetenschappelijk rapport + bijlagen
- Voorbeeldfiches
- Extra bronnen
- Aanbod professionalisering

Poll

Waarover moeten we het zeker hebben?

Wat staat op jouw nummer 1 voor een effectief taaltraject?

1

Vertrek vanuit
een meerlagig
ondersteunings-
model

2

Bouw het taaltraject
op een logische
manier op en
combineer
verschillende
deelvaardigheden

3

Investeer bewust in
mondeline
taalvaardigheid

4

Schriftelijke
vaardigheden:
ga voor een vroege
start en blij inzetten
op technisch lezen en
leesbegrip

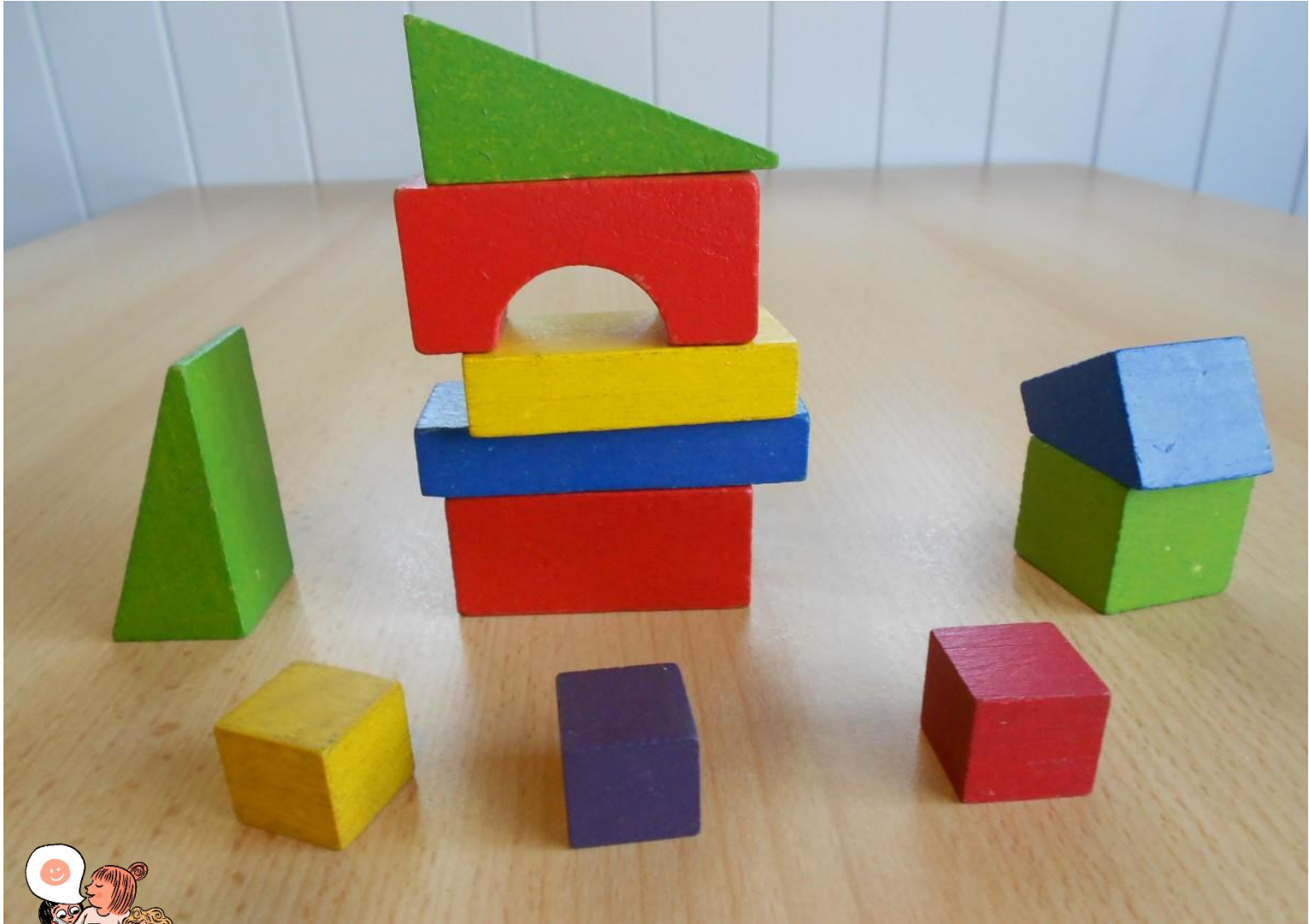
5

Verzorg de kwaliteit
van je instructie

6

Monitor je leerlingen
en laat je
ondersteunen

Welke manier van
organiseren is de beste?

Poll: Welke situatie is de beste?

Situatie A:

Twee kleuterleerkrachten doen aan co-teaching in een grote klasruimte met 40 vierjarigen. Bij voorleesmomenten wordt de groep in twee gesplitst volgens de taalvaardigheid.

Situatie B:

Vier maal per week reserveert de klasleerkracht een moment in kleine groep. Dan krijgen vier kleuters die nood hebben aan extra taalondersteuning gedurende een half uurtje haar volle aandacht. Ondertussen neemt de zorgleerkracht de rest van de klas over. Soms blijft het kleine groepje gewoon in het klaslokaal, maar soms zoeken ze ook een rustig plekje op.

Situatie C:

Op woensdagnamiddag bieden vrijwillige ouders en gepensioneerden extra taalondersteuning aan de kleuters die dat nodig hebben. De zorgleerkracht maakt dat de activiteiten aansluiten bij het thema in de klas en begeleidt de vrijwilligers. Elke vrijwilliger focust zich op één, maximaal twee kinderen.

Bouwsteen 1

- 1.1 Investeer in een krachtige klasaankpak om alle leerlingen te bereiken
- 1.2 Werk in kleine groep of individueel met leerlingen die extra taalsteun nodig hebben
- 1.3 Leerkrachten zijn de geknipte begeleiders, maar ook paraprofessionals en vrijwilligers kunnen mee ondersteunen
- 1.4 Laat de duur en intensiteit van het traject afhangen van jouw doelgroep, hun leeftijd en beoogde taaldoelen

Situatie A:

Twee kleuterleerkrachten doen aan co-teaching in een grote klasruimte met 40 vierjarigen. Bij voorleesmomenten wordt de groep in twee gesplitst volgens de taalvaardigheid.

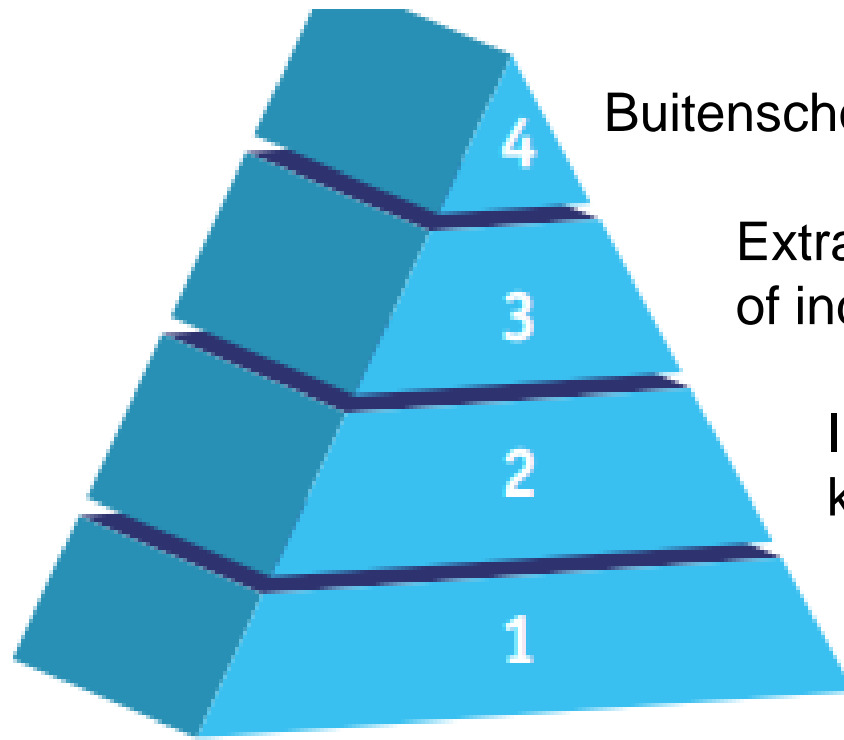
Situatie B:

Vier maal per week reserveert de klasleerkracht een moment in kleine groep. Dan krijgen vier kleuters die nood hebben aan extra taalondersteuning gedurende een half uurtje haar volle aandacht. Ondertussen neemt de zorgleerkracht de rest van de klas over. Soms blijft het kleine groepje gewoon in het klaslokaal, maar soms zoeken ze ook een rustig plekje op.

Situatie C:

Op woensdagnamiddag bieden vrijwillige ouders en gepensioneerden extra taalondersteuning aan de kleuters die dat nodig hebben. De zorgleerkracht maakt dat de activiteiten aansluiten bij het thema in de klas en begeleidt de vrijwilligers. Elke vrijwilliger focust zich op één, maximaal twee kinderen.

Buitenschoolse ondersteuning

Extra ondersteuning in groep
of individueel

Intensivering van ondersteuning in
kleinere groepen

Brede basisondersteuning:
effectieve klasaangepak

Bouwsteen 2

Bouw het taaltraject op een logische manier op en combineer deelvaardigheden

2.1 Hou rekening met de wisselwerking tussen deelvaardigheden

2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject

2.3 Verwerk je taaldoelen in relevante thema's met verschillende invalshoeken

Vertelcyclus

Preteaching

Voorlezen met een
luistervraag

Het begin,
midden en
einde van het
verhaal
ontdekken

Voorlezen
met veel
interactie

Verteltafel

Een leerlijn

Stap 1

Stap 2

Stap 3

Stap 4.

Stap 5

Stap 6

(Bleeses et al., 2018)

Een leerlijn

Stap 1 De kleuters kunnen in een verhaal de plaats en de hoofdpersonages identificeren en beschrijven

Stap 2

Stap 3

Stap 4 De kleuters kunnen een verhaal reconstrueren met bepaalde settings en personages.

Stap 5 De kleuters kunnen zelf een verhaal of een anekdote vertellen met een duidelijk begin, midden en einde.

Stap 6

(Bleses et al., 2018)

Een leerlijn

- Stap 1** De kleuters kunnen in een verhaal de plaats en de hoofdpersonages identificeren en beschrijven
- Stap 2** De kleuters kunnen in een verhaal één of meerdere acties of gebeurtenissen identificeren en beschrijven.
- Stap 3** De kleuters kunnen drie of meer belangrijke gebeurtenissen uit een verhaal ordenen.
- Stap 4** De kleuters kunnen een verhaal reconstrueren met bepaalde settings en personages.
- Stap 5** De kleuters kunnen zelf een verhaal of een anekdote vertellen met een duidelijk begin, midden en einde.
- Stap 6** De kleuters kunnen op een gedetailleerde en verstaanbare manier vertellen over gevoelens, gedachten of ervaringen in een verhaal.

(Bleses et al., 2018)

Inspiratiefiche

Luisterbegrip en vertelvaardigheden stap voor stap stimuleren bij kleuters

Onderwijpsvorm	Kleuteronderwijs
Bouwsteen	>> Bouwsteen 2 Bouw het taaltraject op een logische manier op en combineer verschillende deelvaardigheden >>> Bouwsteen 3 Invester bewust in mondelinge taalvaardigheid
Aanbeveling	2.2 Ga voor een logische en stapsgewijze opbouw van het traject 3.1 Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen

Achtergrond

In een Deens onderzoek werkten kleuterleerkrachten met drie- tot zesjarige kleuters aan woordenschat, luisterbegrip, vertelvaardigheden en beginnende geleestendheid. Hiervoor werkten ze 20 weken lang twee keer per week een half uur met een kleine groep van vijf kleuters van hun eigen klas. Het programma had een positief effect op zowel de mondelinge taalvaardigheid als beginnende geleestendheid van alle leerlingen, ook Nederlandstaalvaarders en leerlingen met een lage SES.

Beschrijving

Wil je bij kleuters met nood aan taalsteun extra inzetten op luisterbegrip en vertelvaardigheden? Dan is het belangrijk om de **moelijkheidsgraad** van je activiteiten **stapsgewijs** op te bouwen. Een mogelijke logische volgorde van leerdoelen, waarbij je de lat telkens een stukje hoger legt en het ene doel op het volgende voortbouwt, is deze:

	Leerdoel	Voorbeeldactiviteiten
Stap 1	De kleuters kunnen in een verhaal de plaats en de hoofdpersonages identificeren en beschrijven.	<ul style="list-style-type: none"> Tijdens het lezen: <ul style="list-style-type: none"> Stel enkele open vragen over het hoofdpersoonage en de setting: <i>Waarom deed de hond dat? Wat zou hij hierna doen, denk je? Waar is de hond nu?</i> Na het lezen: <ul style="list-style-type: none"> Inventariseer de namen van de personages samen met de kleuters; Vraag aan elke kleuter wat zijn/haar favoriete personage is en waarom. Noteer het antwoord op een kindvriendelijke manier onder de naam van de personages.
Stap 2	De kleuters kunnen in een verhaal één of meerdere acties of gebeurtenissen identificeren en beschrijven.	Blader samen met de kleuters door het boek en vraag hen de verschillende settings te beschrijven. Enkele voorbeeldvragen: <ul style="list-style-type: none"> <i>Waar is het hoofdpersoonage nu?</i> <i>Is het vroeg of laat, rustig of druk, warm of koud?</i> <i>Was jij al eens op zo'n plaats?</i>

Stap 3	De kleuters kunnen drie of meer belangrijke gebeurtenissen uit een verhaal ordenen.	Maak een tijdslijn op het bord of op een groot blad. Probeer samen met de kleuters de belangrijkste gebeurtenissen op te lijsten en te ordenen. Wat gebeurde eerst? En dan?
Stap 4	De kleuters kunnen een verhaal reconstrueren met bepaalde settings en personages.	De kleuters vertellen om beurten een stukje van een gelezen verhaal na. Ze doen dit aan de hand van de printen in het boek en focussen op de personages en settings. Stel verduidelijkende vragen. Bijvoorbeeld: <i>Je zegt dat Nicki zijn handschoenen verloren is. Dat is juist. Waar is hij zijn handschoenen precies verloren? In het bos?</i>
Stap 5	De kleuters kunnen zelf een verhaal of een anekdote vertellen met een duidelijk begin, midden en einde.	Nadat je bijvoorbeeld een verhaal voorgelezen hebt over beschaamd zijn, vraag je of de kleuters zelf soms beschaamd zijn. Laat ze hun ervaringen delen. Modelleer hoe je van een degelijke ervaring een verhaal kan maken door je eigen verhaal te vertellen. Bijvoorbeeld: <i>Toen ik klein was, vond ik het vreselijk eng om mijn nieuwsgierigheid voor te laten voor mijn oma. Eerst moest ik op een stoeltje gaan staan, recht tegenover mijn oma, ooms en tante. Dan tikte papa tegen een glas zodat iedereen stil werd en naar mij keek, wat 10 minuten! Ik werd dan altijd rood en ik stotterde. Ik was zo beschaamd!</i> Vraag de kleuters nu hun eigen verhaal (of dat van iemand die ze kennen) te vertellen. Herhaal het verhaal en voeg indien nodig details toe zodat je een verhaal met een duidelijk begin, midden en slot krijgt.
Stap 6	De kleuters kunnen op een gedetailleerde en vertelbare manier vertellen over gevoelens, gedachten of ervaringen in een verhaal.	Verzin met de kleuters een verhaal over de klaspop, over hetzelfde thema als het boek dat je net voorlas. Schrijf de eerste zin op. Bijvoorbeeld: <i>Op een dag ging (naam klaspop) net zoals Aardkappie op bezoek bij zijn oma.</i> Vraag de kinderen wat eerst gebeurde. Schrijf hun antwoorden op en voeg details toe zodat je een verhaal met rijke details modelleert. Bijvoorbeeld: <i>Waarom gaat de klaspop naar oma? Wat neemt hij mee? Wat gebeurt er dan?</i> Ga zo verder met wat dan en daarna gebeurde, tot je aan het einde komt.

Aan de slag

Wil je op basis van deze fiche meten aan de slag voor je eigen klaspaktij? Schrijf er zeker niet voor terug om je eigen activiteiten uit te werken! Het Deense onderzoek toonde dat kleuterleerkrachten meer bereken wanneer ze zelf specifieke activiteiten ontwerpen. Ga zeker ook eens kijken op <https://forams.osu.edu/our-work/read-it-again/>. Daar kan je inspirerend materiaal downloaden dat bij de Engelstalige versie van het programma hoort, zoals een handig observatie-instrument, een uitgebreide beschrijving van het programma met tips om te differentiëren, enz. Je vindt er ook uitgewerkte activiteiten en lesmaterialen, maar die zijn gekoppeld aan de Engelse taal en Engelstalige prentenboeken.

Bron

Bleas, D., Højen, A., Dale, P. S., Justice, L. M., Dybdal, L., Platts, S., Markussen-Brown, J., Kjaerbaek, L., & Haghish, E. F. (2018). Effective language and literacy instruction: Evaluating the importance of scripting and group size components. *Early Childhood Research Quarterly*, 42, 236-269. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2017.10.002>

Krijg inspiratie voor effectieve taaltrajecten

Je eigen taaltraject creëren? →
Laat je hier inspireren!

Bouwsteen 3

Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid

KLEINE KINDEREN
**GROTE
KANSEN**

Projectjaar
2020-2021

Projectjaar
2019-2020

EHBO-
stage

Kwaliteitsvolle
interacties

Beeldvorming

Verbindende
concepten

Actua &
publicaties

Hefboom taalstimulerende interacties

Kinderen drukken zich spontaan uit met hun lichaam en woorden. Wij kunnen hen veel spreekkansen geven, een rijke taalfeedback en een uitdagend aanbod dat de diversiteit benut. Zo zorgen we voor een krachtige leef- en leeromgeving dat hun taalontwikkeling stimuleert.

Hieronder vind je materiaal, inzichten, ideeën, interviews, onderzoeksresultaten, tools ... die je kunnen inspireren.

[Lees hier de tekst vanuit het project 'Kleine Kinderen Grote Kansen'](#) met de opleidingen kleuteronderwijs

[Tekst vanuit Kind & Gezin: visie op taalstimulering en meertaligheid](#)

Taaldenkgesprekken

PLANNEN

KANSEN GRIJPEN

Uitdagende vraag: waar kan Fer nu naartoe?

Ondersteunen

Bouwsteen 3

Investeer bewust in mondelinge taalvaardigheid

Plan rijke gesprekken om de mondelinge taalvaardigheid te bevorderen

Voorzie voorleesmomenten met veel interactie

Werk doelbewust aan woordenschat, ook expliciet

Poll: Wat is in jouw school/scholen het sterkste punt?

A. Rijke gesprekken plannen

B. Voorleesmomenten met veel interactie voorzien

C. Doelbewust aan woordenschat werken

Bouwsteen 4

Schriftelijke vaardigheden: ga voor een vroege start en blijf inzetten op technisch lezen en leesbegrip

Ook bij kleuters?

Bron: Teaching at the Beginnings. <https://www.youtube.com/c/TeachatbOrg/videos>

Mondelinge taal en schriftelijke taal versterken elkaar

Bron: Teaching at the Beginnings. <https://www.youtube.com/c/TeachatbOrg/videos>

Mondelinge taal en schriftelijke taal versterken elkaar

Educational Research Review

Volume 18, May 2016, Pages 88-111

Review

Literacy and language outcomes of comprehensive and developmental-constructivist approaches to early childhood education: A systematic review

Bette Chambers ^a , Alan C.K. Cheung ^b, Robert E. Slavin ^c

[Show more](#)

[+](#) Add to Mendeley [🔗](#) Share [🗣️](#) Cite

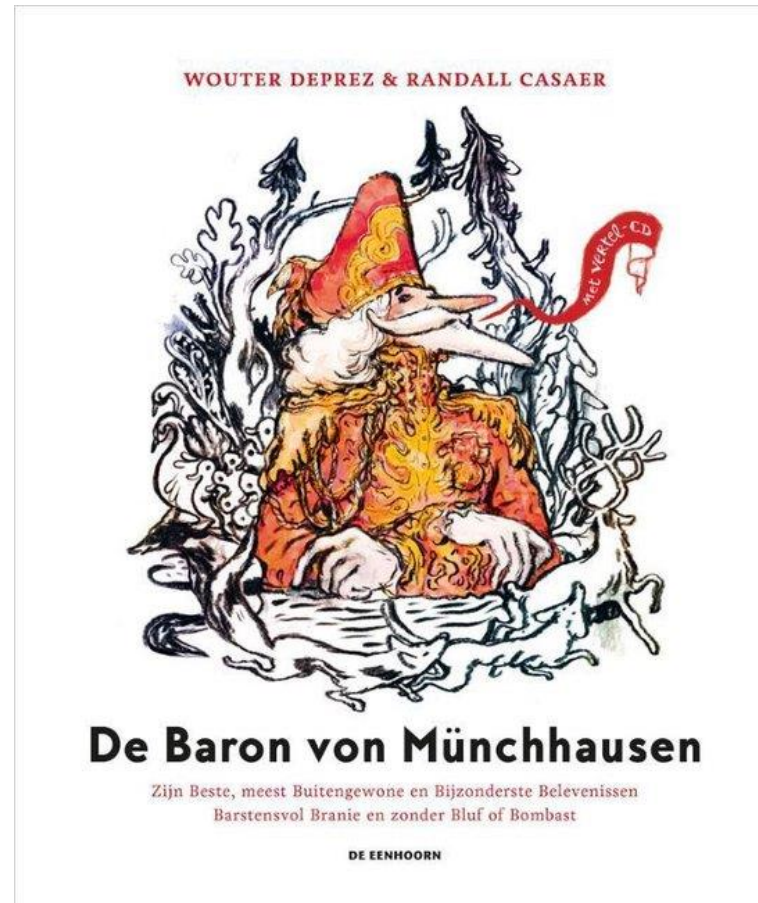
<https://doi.org/10.1016/j.edurev.2016.03.003>

[Get rights and content](#)

Blijf inzetten op technisch lezen en leesbegrip

Blijf inzetten op technisch lezen en leesbegrip

Vb. STARI – leesinterventie voor adolescenten in kleine groep

(Kim et al., 2017)

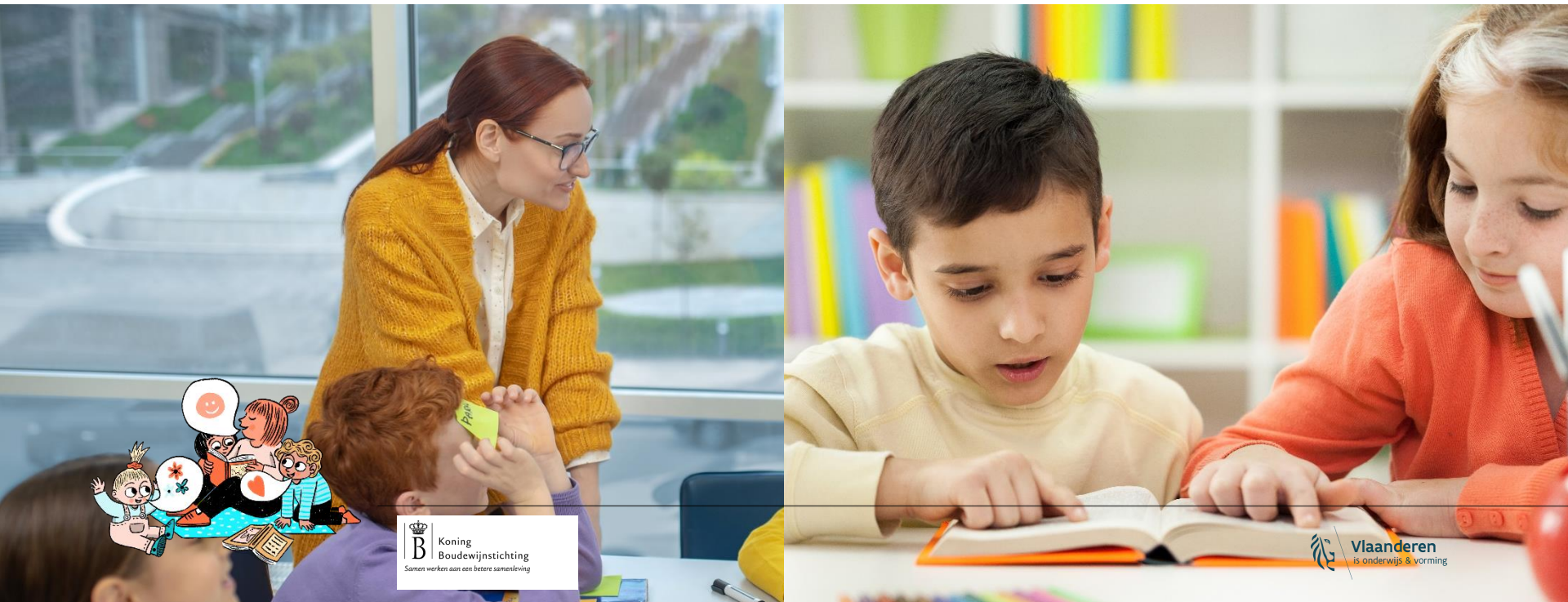
- Een boeiend thema met opbouw van teksten
- Aandacht voor technisch lezen, leesvloeiendheid en leesbegrip
- Minilesjes, begeleid lezen, partnerwerk
- Discussies, debatten en schrijven

Bouwsteen 5

Verzorg de kwaliteit van jouw instructie

Bron foto: <https://www.hannekesaaltink.nl/hoe-letters-en-cijfers-de-kleuters-leren-kennen-kwamen-tuimelen/>

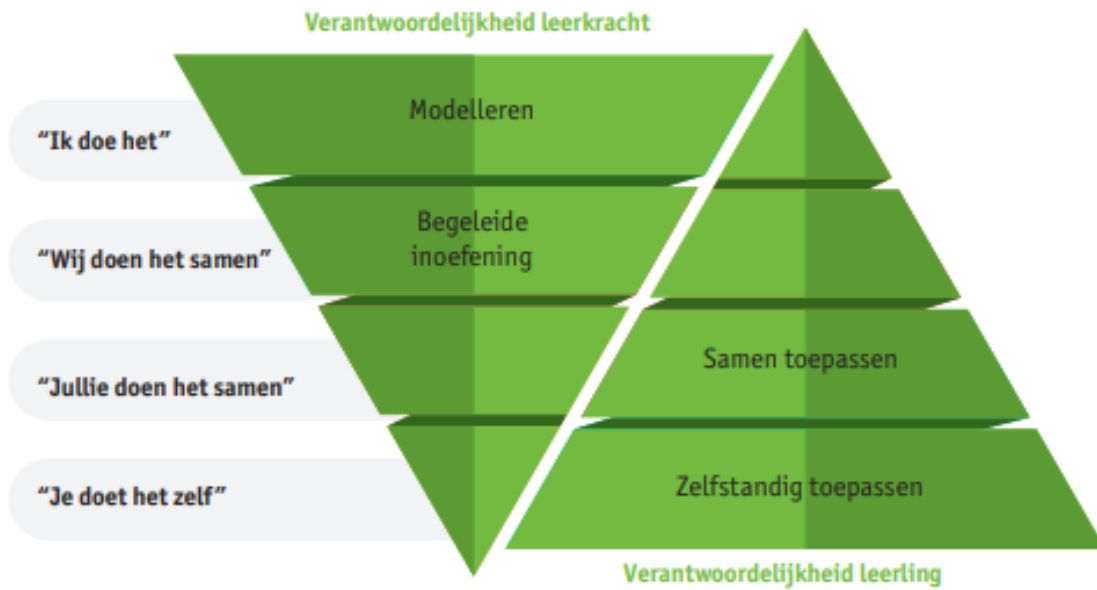

IK

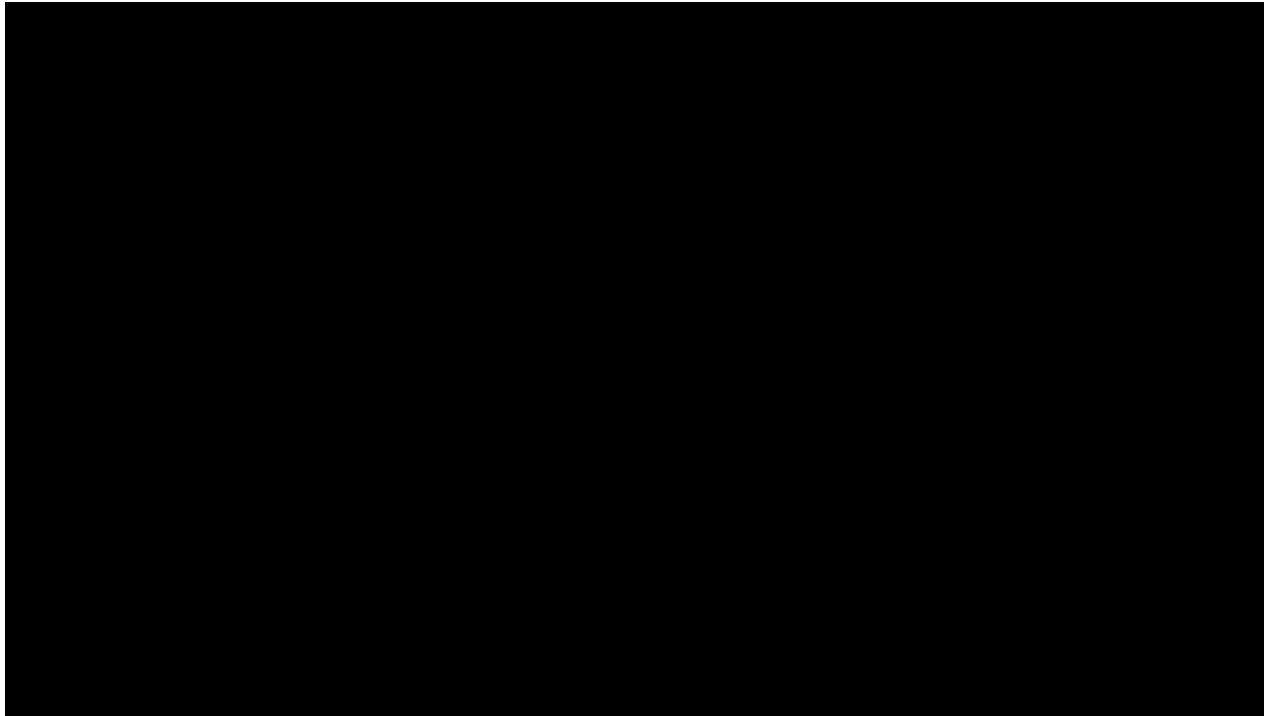
WIJ

JULLIE

JIJ

Modelleren: hoe maak ik een vriendje?

Bouwsteen 5

Verzorg de kwaliteit van jouw instructie

Geef expliciete instructie

Laat leerlingen van en met elkaar leren

Geef sterke feedback

Bouwsteen 5

Verzorg de kwaliteit van jouw instructie

Integreer technologie op een wijze manier in je lessen

Hou rekening met de taalachtergrond van leerlingen om je instructie te versterken

Hou rekening met de taalachtergrond van jouw leerlingen om de instructie te versterken

Bouwsteen 6

Monitor je leerlingen en laat je ondersteunen

Monitor je leerlingen en stem je onderwijs hierop af

Grijp de kans om te blijven leren

Werk samen met je team vanuit een gedeelde en gedragen missie

(nuestros niños: Castro et al., 2017)

**Kind-
kindinteracties
observeren**

**Taal-
ontwikkeling
in de thuistaal**

**Heel af en toe een
gestandaardiseerde
screening**

**Eigen
leerdoelen
evalueren**

**Portfolio om
interesses te
documenteren**

1

Vertrek vanuit
een meerlagig
ondersteunings-
model

2

Bouw het taaltraject
op een logische
manier op en
combineer
verschillende
deelvaardigheden

3

Investeer bewust in
mondeline
taalvaardigheid

4

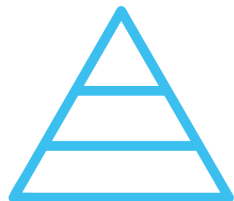
Schriftelijke
vaardigheden:
ga voor een vroege
start en blijf inzetten
op technisch lezen en
leesbegrip

5

Verzorg de kwaliteit
van je instructie

6

Monitor je leerlingen
en laat je
ondersteunen

ALLE ZES BOUWSTENEN ZIJN NODIG VOOR RIJKE TAALSTIMULERENDE INTERACTIE

